

13/09/2023

השבוע במאקרו

סקר הערכת המגמות בעסקים: שיפור במצב הכלכלי בעת הנוכחית; מגבלת המחסור בעובדים בירידה

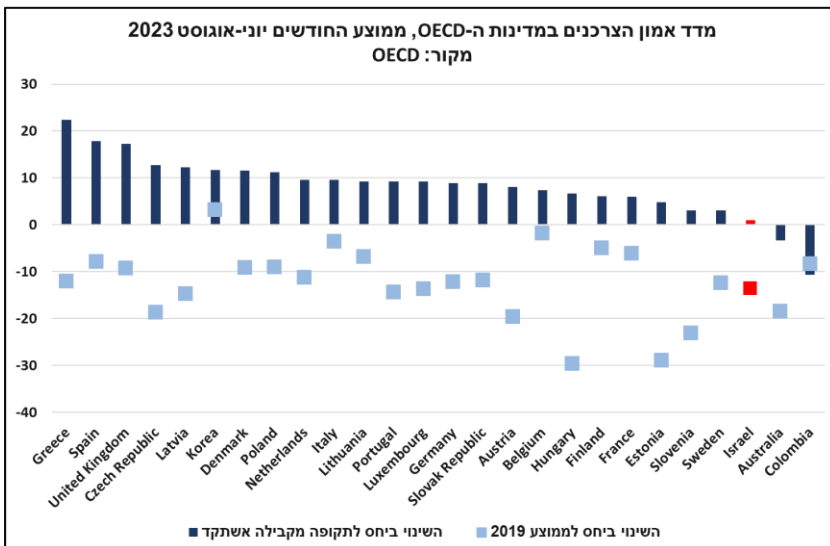

נתוני סקר הערכת המגמות בעסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) מלמדים כי בחודש אוגוסט 2023 חל שיפור ניכר באינדיקטור המורה על המצב הכלכלי הנוכחי, כך שרמתו הייתה הגבוהה שנרשמה מראשית השנה הנוכחית, ואף גבוהה מהממוצע בשנת 2019. גם ביתר המדדים המצרפיים (הצפי לתעסוקה והצפי לפעילות בחודש הבא), המצביעים על המצב בכלל הענפים המרכזיים בסקטור העסקי, חל שיפור בהשוואה לחודשיים הקודמים, אך רמתם הנוכחית נמוכה במקצת מהממוצע שנרשם בשנת 2019.

בחינת מאזני הנטו של מדד המצב הכלכלי הנוכחי, בפילוח ענפי, מראה כי העלייה נרשמה בכל הענפים המרכזיים, להוציא ענף המלונאות, כאשר בכלם מאזן הנטו בחודש אוגוסט היה הגבוה ביותר מבין החודשים האחרונים.

אחת השאלות הנשאלות בסקר מתייחסת למגבלות השונות על הפעילות הכלכלית של החברות, ולעוצמתן של מגבלות אלו (ארבע עוצמות: אין מגבלה, מגבלה קלה, מגבלה מתונה, ומגבלה חמורה). כפי שניתן לראות בתרשים, שיעור החברות המשתפות בסקר אשר דיווחו על מגבלה של מחסור בעובדים בשתי העוצמות הגבוהות (מתונה וחמורה) ירד בחודשים האחרונים, והגיע בחודש אוגוסט לרמה הנמוכה אף מזו שנרשמה בממוצע בשנת 2019. כמו כן, שיעור החברות אשר דיווחו על מחסור בעובדים בעוצמה מתונה או חמורה מתואמת חיובית (ברמה של 90%, הן בין הרמות המוצגות בתרשים, והן בין השינויים שלהן) עם שיעור המשרות הפנויות במשק, המצוי במגמת ירידה בשנה האחרונה. כפי הנראה, מתאם זה מתקיים לנוכח העובדה כי ירידה בהיקף המשרות הפנויות (כאשר יתר המשתנים נותרים ללא שינוי) מובילה לירידה בתחרות על עובדים, ולכן מפחיתה את הקושי בגיוס עובדים. על רקע זה, ניתן להעריך כי שיעור המשרות הפנויות במשק ירד גם במהלך חודש אוגוסט.

מדד אמון הצרכנים התבסס ברמה נמוכה בהשוואה היסטורית, ובשונה ממדינות ה-OECD נותר יציב בשנה האחרונה

על פי נתוני הלמ"ס, מדד אמון הצרכנים של ישראל ירד בחודש אוגוסט בהשוואה לחודש הקודם, והוא מוסיף להתבסס ברמה נמוכה יחסית לעבר, ומצביע על חולשה בסנטימנט הצרכני בהשוואה לתקופת טרום הקורונה. כך, בחודש אוגוסט נקבע המדד על רמה של -20.15, זאת לעומת הרמה הממוצעת בשנת 2019 אשר עמדה על -6.15.

הפער השלילי בין הרמה הנוכחית של אמון הצרכנים לבין הרמה שנרשמה בתקופת טרום הקורונה נרשם בכל אחד מתתי הרכיבים המרכיבים את המדד, אם כי, בעוצמות שונות. תת-הרכיב שירד במידה הרבה ביותר הינו השינוי הצפוי במצב הכלכלי במדינה בשנה הקרובה (מאזן הנטו נמוך בכ-20 נקודות ביחס לממוצע 2019), אחריו תתי-הרכיבים הבוחנים את מצב משקי הבית, בהסתכלות לאחור ובמבט קדימה (נמוך ב-14 נקודות, כל אחד), ולבסוף הרכיב הבוחן את הכוונה לרכוש מוצרים גדולים בתקופה הקרובה (נמוך בכ-9 נקודות).

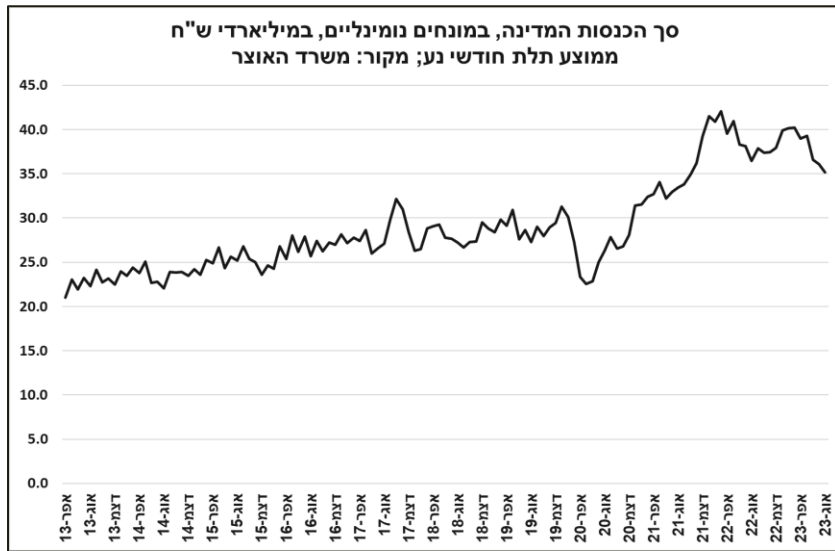
הגורמים שהובילו לחולשה היחסית באמון הצרכנים בישראל מגוונים, וכוללים בין היתר את: השינוי בסביבה המקרו כלכלית כמו הרמה הגבוהה של הריבית, והאינפלציה הגבוהה מיעד יציבות המחירים ובהשוואה היסטורית, אשר יחדיו שחקו את כוח הקנייה של משקי הבית, והגדילו את החזרי החוב שלהם; ההאטה בפעילות הכלכלית בעולם, ואף בישראל; והתגברות מידת אי הודאות והתסיסה הפוליטית-חברתית.

כפי שניתן לראות בתרשים, המציג את ממוצע מדד אמון הצרכנים בשלושת החודשים האחרונים בקרב מדינות ה-OECD, אשר לחן מתודולוגיית מדידה זהה לישראל, ישראל בולטת לשלילה בהשוואה בינלאומית. כך, לצד אוסטרליה וקולומביה, השינוי במדד אמון הצרכנים בישראל בחודשים יוני-אוגוסט, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, היה הנמוך ביותר מבין המדינות המוצגות. כמו כן, לגבי הירידה ברמתו של מדד אמון הצרכנים בהשוואה לממוצע 2019, מצויה ישראל בחלק התחתון של התפלגות המדינות המופיעות בתרשים.

ניתן לשער כי העלייה שנרשמה בהשוואה לשנה שעברה במרבית המדינות נובעת מהירידה שחלה בקצב עליית המחירים במהלך תקופת ההשוואה. כמו כן, מכיוון שמרבית המדינות המוצגות בתרשים הינן אירופיות, סביר להניח כי החששות מפני ההשלכות השליליות של מלחמת רוסיה באוקראינה, והחשש מפני זליגת הלחימה למדינות נוספות, והחשש ממחסור באנרגיה, שככו במידה מסוימת במהלך תקופת ההשוואה.

לסיכום, אמון הצרכנים בישראל נותר ברמה נמוכה בהשוואה לעבר, ואף לא עלה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, וזאת חרף ההתמתנות שחלה בקצב עליית המחירים (3.3% ביולי 2023 לעומת 5.2% ביולי 2022). התפתחות זו במדד אמון הצרכנים מהווה גורם אשר צפוי להכביד על הצריכה הפרטית של משקי הבית בתקופה הקרובה.

הגירעון התקציבי המצטבר ב-12 החודשים האחרונים עלה בחודש אוגוסט 2023 לכ-1.3% תוצר

בחודש אוגוסט 2023 הסתכמה פעילות הממשלה בגירעון של כ-5.7 מיליארד ש"ח, זאת לעומת גירעון של כ-1.0 מיליארד ש"ח באוגוסט אשתקד. מתחילת השנה (ינואר-אוגוסט) הסתכמה פעילות הממשלה במצטבר בעודף תקציבי של כ-0.4 מיליארד ש"ח, אשר הינו נמוך ביחס לעודף של כ-33.4 מיליארד ש"ח שנרשם באותה התקופה אשתקד, אולם הינו גבוה ביחס לתקופות המקבילות בשנים 2017-2019, בהן נרשם בממוצע גירעון תקציבי של כ-17.5 מיליארד ש"ח.

בחודשים ינואר-אוגוסט 2023 ירד ריאליית היקף ההכנסות ממיסים בכ-7%, בשיעורי מס אחידים, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. נדגיש כי סך ההכנסות של הממשלה, במונחים נומינליים, מצוי במגמת ירידה מאז השיא שנרשם בראשית שנת 2022 (ראה/י תרשים),

אליו הגיע על רקע גורמים, כגון: הביקושים הגבוהים שאפיינו את המשק בעת היציאה ממשבר הקורונה, היקף עסקאות גבוה בתחום הנדל"ן, פעילות מוגברת בתחום ההייטק ועוד. הירידה שחלה בסך הכנסות המדינה בעת האחרונה נבעה, בין השאר, מהשינוי בסביבה המקרו הכלכלית (רמות גבוהות יחסית של אינפלציה וריבית), וההאטה בפעילות של תחום ההייטק בעולם, ובהשקעות בו, ובפרט בהשקעות בענפי ההייטק בישראל. יחד עם זאת, נראה כי רמת ההכנסות הנוכחית תואמת את מגמת הצמיחה ארוכת הטווח, שנרשמה בתקופת טרום מגפת הקורונה. במקביל לירידה בהכנסות ממיסים, הוצאות הממשלה עלו בכ-7.3% במהלך החודשים ינואר-אוגוסט 2023, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

בדיווח שהגיש בשבוע שעבר משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת, אשר עסק במגמות כלכליות ופיסקליות עדכניות, צוין כי קצב גביית ההכנסות במחצית הראשונה של 2023 תאם לפריסה בשנים האחרונות, אך הדגיש כי "קיימת אי ודאות לגבי התפתחות דינמיקת הגבייה בחודשים הבאים", וכי להערכתו מרבית הסיכונים מוטים כלפי מטה. דהיינו, על-פי האוצר, לא מן הנמנע כי הכנסות המדינה בחודשים שנותרו עד סוף השנה, יהיו נמוכות ביחס לצפי המוקדם, שאף הוא עודכן כלפי מטה בחודש מאי. בחינה מחודשת של תחזית הכנסות המדינה לשנים 2023-2024 תערך בחודש נובמבר. עוד הדגישו באוצר כי סך הגידול בביצוע משרדי הממשלה בחודשים ינואר-יולי היה גבוה מכפי שתוכנן בתקציב עבור שנת 2023 במלואה, וכי קצב השינוי של הגירעון מצביע על עלייה בסיכון של אי עמידה בציפיות המוקדמות למדד זה.

לסיכום, הגירעון התקציבי, במונחים שנתיים, מצוי במגמת עלייה. פעילות הממשלה ב-12 החודשים האחרונים שהסתיימו באוגוסט 2023 הסתכמה במצטבר בגירעון של כ-23.1 מיליארד ש"ח (במונחים נומינליים), שהם כ-1.3% תוצר על-פי אומדני האוצר, זאת לעומת גירעון של כ-1.0% תוצר בחודש הקודם ועודף של כ-0.6% תוצר בדצמבר 2022. אנו מעריכים כי הגירעון התקציבי (במונחים נומינליים) ב-12 החודשים האחרונים יוסיף לעלות עד תום השנה, וזאת בעיקר על רקע החולשה בצד ההכנסות, כך שהגירעון התקציבי צפוי להסתכם בכ-1.5-2.0% תוצר בשנת 2023 ונראה שב-2024 הגירעון יהיה גבוה יותר מכך. יודגש כי תחזיות אלו הינן גבוהות יותר מהתחזיות הנוכחיות של משרד האוצר וישראל (1.3% ו-1.5% תוצר לשנים 2023-2024 בהתאמה).

כתב: גילי בן אברהם